

Nahçıvan'daki Tunç Çağı Yapılarında Bulunmuş Hançerler Ok ve Mızrak Uçları

Toğrul HALİLOV¹

Özet

Makalede Nahçıvan'daki yapılarda bulunmuş hançerler, ok ve mızrak uçları araştırılmıştır. Bunlar biçim ve özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Belirlenmiştir ki, Nahçıvan'daki Tunç çağı yerleşimlerinde bulunmuş hançerler, ok ve mızrak uçları Hocalı Gadebey, Güney Kafkasya ve Ön Asiya kültürüne has özellikler taşımıştır. Şunlar onu söylemeye esas veriyor ki, hemin çağda Nahçıvan'daki eski aşiretlerle komşu aşiretler arasında karşılıklı kültürel ekonomik ilişkiler olmuştur.

Anahtar Sözlükler: Hançerler, Ok ve Mızrak Uçları, Ön Asiya Kültürü, Hocalı Gedebey.

Daggers Arrow and Spear Heads Excavated from the Monuments in Nahcivan Which Dates Back To The Bronze Age

Abstract

In the article it has been learned found of archaeological monuments daggers, arrow and spear heads the bronze iron in Nakhchivan. Grouping according to the usage purpose, they have been analysed typological. Research of the weapon discovered from archaeological monuments of the epoch of bronze iron shows that during these period daggers, characteristic for Khojaly Gadabay and culture Front Asia was wide used in Nakhchivan. That confirms the presence of economic-cultural contacts of the ancient tribes living in Nakhchivan.

Key Words: Daggers, Arrow And Spear, Culture Front Asia, Khojaly Gadabay.

Nahçıvan'daki Tunç çağı yapılarından bulunmuş maddi kültür örneklerinden bir grubunu hançerler, ok ve mızrak uçları oluşturuyor. Bunların her biri kendine özgü spesifik özelliğe sahip olup, biçim ve özelliklerine göre birbirinden farklılaşırlar.

Hançerler: Nahçıvan'daki Tunç çağına ait arkeolojik yapılarından bulunmuş tunç hançerler iki ana tipe ayrılıyorlar.

1. Kabzası ile başlığı ayrı ayrı yapılmış hançerler (tablo I, 1-4).
2. Kabzası ve başlığı komple biçimde dökülmüş hançerler (tablo I, 5-11).

Kabzası ile başlığı ayrı ayrı yapılmış hançerler: Bu tipe dâhil olan hançerlerin her biri biçim ve özelliğine göre farklıdır. Bunların bir grubunun kabzası yastı, üçgen biçimli namlu, omurgası kabarık, tamamen basit yapılmıştır. Bunların namu düz yapılmış, ucu inceltmiştir. Bazılarının kısa kabzasında bir delik açılmıştır (tablo I, 1, 2). Bu grup hançerler Kolani, Kızılburun, Hakkıhlık nekropollerinde bulunmuştur (Novruzlu, Bahşaliyev, 1992, s.57, 65, Bahşaliyev, 2002, s.42). Şunlar biçim ve özelliğine göre Şamhor, Gedebey (Pokrebova, 1977, s.82), Ganceçay (Nerimanov, 1958, tablo XIII, 17, s.101), Mingeçevir (Kazıyev, 1951, s.15, Aslanov, Vaidov, İone, 1959, tablo XIII) ve Güney Kafkasya'daki diğer yerleşimlerde (Pokrebova, 1977, s.34-35; Markovin, Mungaev, 2003, s.74) bulunmuş hançerlerle benzerlik

¹ Dr., Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Nahçıvan Bölümü.

teşkil ediyor. Bu gruba giren hançerler M.Ö. XIX-VIII yüzyıla ait olduğu belli olunubtur (Aliyev, 1977, s.118).

Kabzası ile başlığı ayrı ayrı yapılmış hançerlerden bir grubu konik başlıklı yapılmıştır (tablo I, 3, 4). Bu gruba dâhil olan hançerler Kolanı nekropolünde bulunmuştur (Novruzlu, Bahşaliyev, 1992, s.65). Hançerlerin hepsinin üçgen biçimli namluyu birinci grup hançerler gibi omurgasında kabartmalıdır, kısa kabzasında bir delik açılmıştır. Ağız kenarları düz, ucu sivri, inceltilmiş yapılmıştır. İkinci grup hançerlerin benzerleri Hanlarda (Nerimanov, 1958, s.91), Mingçeviden (Aslanov, Vaidov, İone, 1959, tablo XIV, 4, 6, 8, 9) ve Hocalı-Gedebey kültürüne ait diğer yerleşimlerde (Avşarova, 2007, s.22-23) bulunmuştur. Bu gruba giren hançerler M.Ö. X-VII yüzyılda Kafkasiyada kullanılmıştır.

Kabzası ve başlığı komple biçimde dökülmüş hançerler: Bu tipe dâhil olan hançerler boru kabzalı, konik başlıklı yapılmıştır. Hepsinin kabzasının ortası dikdörtgen biçimli kabartmalıdır, ucu sivri, ağzı keskin, inceltmiştir (tablo I, 5, 6, 7, 8). Muncuklutepe (Aslanov, İbraqimov, Kaşkay, 2003, s.26, 34), Kolanı (Novruzlu, Bahşaliyev, 1992, s.65), Boyahmed (Novruzlu, Bahşaliyev, 1993, s.22), Kumluk (Bahşaliyev, 2006, 81-85) nekropollerinde bulunmuş bu tip hançerler birinci tip hançerler gibi biçim ve özelliğine göre farklıdır.

Kolanı nekropolünde bulunmuş hançerin yaprak biçimli namluyu kabzasına birleşik bölümde dörtgen formada kalınlaştırılmıştır (tablo I, 4). (Novruzlu, Bahşaliyev, 1992, s.65).

Muncuklutepe nekropolünde bulunmuş hançerin birinin kabzası tamamen basittir (tablo I, 5) (Aslanov, İbraqimov, Kaşkay, 2003, s.26, 34).

Kumluk nekropolünde bulunmuş bu gruba giren hançerlerden birinin konik biçimli başlığının yukarısı ve aşağısı üçgenler oluşan ağlarla bezedilmiştir (tablo I, 6). Diğer hançerin başlığının yukarısı nakışsız, başlığın gövdesi ise üçgenlerle nakışlıdır (tablo I, 7) (Bahşaliyev, 2006, s.81-85; Halilov, 2008, s.117-121).

Boyahmed (Novruzlu, Bahşaliyev, 1993, s.22) nekropolünden bulunmuş hançerlerin konik biçimli başlığı biçim ve özelliklerine göre, Kumluk hançeri gibi üçgenler oluşan ağlarla bezedilmiştir (tablo I, 8). Boyahmed hançerinin başlığındaki üçgenler oluşan ağlar Kolanı hançerleri gibi çarkıfelek biçiminde yapılmıştır.

Olasılıkla Boyahmed, Kolanı hançerinin konik biçimli başlığındaki çarkıfelek biçimli nakış Nahçıvan'ın eski aşiretlerinin manevi kültürüyle ilgili belli kompozisyonu bildiriyor. Fikrimizi dayandırmak için kaynaklara göz atarsak görürüz ki, konik biçim eski aşiretlerin tasavvurunda gök kubbesini, çarkıfelek resmi güneşi, dünyanın dört biçimli olduğunu sembolize ediyor. Tunç çağına ait boya bezemeli ve basit gil kablarn üzerinde çarkıfelek tasvirleri çizilmiştir (Aliyev, 1977, s.58-60). Sibiry halklarının, özellikle yakutların halk inançlarında çarkıfelek resmi qoryucu marka sembolize ediyor (Okladnikova, 1984, s.39). Eski Türkler Gök

Tanrısına kudretli Allah gibi tapınmışlar. Bunların dini-ideolojik görüşlerine göre Gök Tanrı insanların talihini çözer, hakanları yükseltir veya devirir (Stebleva, 1976, s.45). Türklerin dini-ideolojik görüşlerinde hakana iktidarın Gökten verilmesi, onun dağ kültü ve hayat ağacı ile bağlılığı teşkil etmesi ile ilgili çeşitli efsane ve rivayetler vardır (Patopov, 1978, s.53). Konik biçiminin eski insanların tasavvurunda gök kubbesini, çarkıfelek resminin Güneş'i sembolize etmesi, dünyanın dört biçimli olduğunu göstermesi ile ilgili çoklu bilgiler vardır (Bahşaliyev, 2002, s.40).

Bu tipe dahil olan hançerlerin benzerleri Hocalı-Gedebey kültürüne ait Hanlar (Nerimanov, 1958, s.91), Mingeçevir (Aslanov, Vaidov, İone, 1959, tablo XIV, 4, 6, 8, 9) ve diğer yerleşimlerde (Avşarova, 2007, s.22-23) bulunmuştur. Nahçıvan'daki Tunç çağına ait yerleşimlerde bulunmuş bu tip hançerler M.Ö. XIII-XII yüzyıla aittirler. Bu gruba dâhil olan hançerler ikinci grup hançerler kimi konik başlıklı yapılmasına rağmen kendine mahsus yerel özellikler taşımaktadır.

Nahçıvan'daki Tunç çağına ait yerleşimlerde bulunmuş kabzası ve başlığı komple biçimde dökülmüş hançerlerden bir grubu farklıdır. Onların kabzası ikinci grup hançerlerden farklı olarak yastı yapılmıştır. Desteğinin omurgası kalın, ucu sivri yapılmıştır. Namluyu her iki yüzden inceltmiştir (tablo I, 9). Culfa, Kızılburun nekropollerinde bulunmuş bu türlü hançerlerin Ortadoğu kültürüne ait hançerlerle benzerlik teşkil ediyor. Şu türlü hançerler Muğan, Uzuntepe (Djafarzade, 1946, tablo V, 5, 2), Gedebey (Aliyev, 1977, s.102) yerleşimlerinde ve Ortadoğu kültürüne ait yerleşimlerde (<http://www.belgeler.com>. Hanifi Biber, 205, 15, 17) bulunmuştur. Bu türlü hançerler Ön Asiya ülkelerinde M.Ö. XVIII-XII yüzyıllarda (Assuriya, Nihavend vb) yaygındır. Araştırmacılardan bir grubu bu tip hançerlerin M.Ö. XII yüzyıla ait olduğunu ifade etmişlerdir (Habibullayev, 1959, s.101). Bazı araştırmacılar ise bu tip hançerlerin M.Ö. XVIII-XV yüzyıla ait etmişlerdir (Aliyev, 1991, s.185). Yapılan araştırma bu tip hançerlerden Kafkasya'da M.Ö. IX yüzyıla kibi kullanıldığını kanıtıyor.

Ok uçları: Nahçıvan'daki Tunç çağına ait yerleşimlerden Hakkıxlık, Kolanı, (Novruzlu, Bahşaliyev, 1992, 53, 65), Muncuklutepe (Aslanov, İbraqimov, Kaşkay, 2003, 15, 20) hayli sayıda ok uçları bulunmuştur. Bunların bir kısmı obsidiandandan (devegözü taşı) (tablo I, 7, 8), diğer grubesi tunç ve demirden yapılmıştır (tablo I, 5, 6).

Devegözü taşından (obsidian) yapılmış ok uçlarının hepsi üçgen biçimli yapılmış arka tarafından oyuk açılmıştır (tablo II, 16-22). Etal ok uçları dökme ve dövme yöntemi ile yapılmıştır (tablo II, 1-15). Hep daş, hep metal ok uçları iki tipe ayrılıyorlar.

1. Kanatlı ok uçları (tablo II, 1, 2, 8, 11, 12, 15).
2. Kanatsız ok uçları (tablo II, 3, 11).

Kanatlı ok uçları: Bu tip ok uçları dökme ve dövme yöntemi ile üçgen biçiminde yapılmıştır. Bunların uçları sivridir, tiyesinin ortasından desteğine doğru kabarıktır (tablo II, 1, 2, 8, 11, 12, 15). Bir grubunun kanatları üçgen biçiminde olup saplağı boyunca uzanarak biraz içeri derlenmiştir. Kanatlı ok uçlarının bu türlü yapılması okun değdiği yerden kolaylıkla çıkmasının önüne alıyor ve daha çok tehlike yaratıyor. Şu grup ok uçları Güney Kafkasya'da daha çok yayılmıştır. Benzerleri Mingeçevirde (Kazıyev, 1951, s.12-14, Aslanov, Vaidov, İone, 1959, tablo XV, 1-15), Genceçay ilçesinde (Nerimanov, 1958, tablo II, IV) ve diğer yerleşimlerde bulunmuştur.

Kanatsız ok uçları: Bu tip ok uçları dökme yöntemi ile hazırlanmıştır (tablo II, 3, 11). Bunların çoğunun saplağı yastı, bazıları ise biraz yuvarlak yapılmıştır. Saplakla birleşen omuz kısmı düz veya eğimlidir. Şu arkeolojik malzemeler özelliğine göre Genceçay ilçesinden (Nerimanov, 1958, tablo XVI, 1), Mingeçevirden (Aslanov, Vaidov, İone, 1959, tablo XV, 3, 4, 8, 9), Gedebejde (Munçayev, 1975, s.115) Tunç çağına ait ok uçları ile benzerlik teşkil ediyor.

Mızrak uçları: Nahçıvan'daki Tunç çağına ait yerleşimlerden (Kızılburun (Seyidov, Bahşaliyev, Novruzlu, Babayev, 1995, resim 11, 10.11), Culfa (Aliyev, 1977, s.103), Mardangöl (Aslanov, İbrahımov, Kaşkay, 200, tablo LXXI, 1,2) (vb.) hayli sayıda bulunmuş mızrak uçlarının bazıları dökme, bir grubu ise dövme yöntemi ile yaprak biçimde yapılmıştır. Bunların ucu sivri, grupesi enlidir. Kanatları grupesinden ucuna doğru gittikçe daralıyor. Şu arkeolojik malzemelerin biçim ve özelliklerine göre iki tipe bölünüyorlar.

1. Borudestegli mızrak uçları (tablo II, 10).
2. Yastıdestekli mızrak uçları (tablo II, 9).

Borudestegli mızrak uçları. Bu tip mızrak uçlarının tiyesi yaprak biçiminde dövme yöntemle, saplağı boru biçimde ucu sivri, tiyesi enli, uzunsov biçimde yapılmıştır. Tiyesinin ucundan desteğine doğru kabartılmıştır (tablo II, 10). Bu tip mızrak uçları bir grup araştırmacılar tarafından M.Ö. XIX-XVIII yüzyıla ait edilmiştir (Aliyev, 1977, s.118; Muradova, 1979, s.99).

Yastıdestekli mızrak uçları. Bu tip mızrak uçlarının hep tiyesi, hep de saplağı dövme yöntemle yapılmış, saplağında delik açılmıştır (tablo II, 9). Şu arkeolojik malzemelerin tiyesi birinci grup mızrak uçları gibi sivri, tiyesi enli, uzun yapılmıştır.

Her iki tip mızrak uçlarının benzerleri Mingeçevirde (Aslanov, Vaidov, İone, 1959, tablo IX, XV), Gedebejde (Halilov, 1959, s.103), Muğanda (Djadarzade, 1946, tablo XII), Lenkeranda (Mahmudov, Kesemanli, 1947, tablo II, 8), Gürcistan'da (Piçxealuri, 1979, tablo XXXI, 11), Kubanda (Kozenkova, 1982, s.154) ve Güney Kafkasya'daki (Texov, 1957, s.68; Markovin, Mungaev, 2003, s.72) diğer Tunç çağı yerleşimlerinden bulunmuştur.

Yapılan ilmi araştırma şunu kanıtlıyor ki, Tunç çağında Nahçıvan'daki çiftçi-hayvancılık aşiretler tarafından iki tip hançer, iki tip ok ve mızrak uçları yapılmıştır. Şu arkeolojik malzemelerin hayli sayısını ok ve mızrak uçlarından ibarettir. Yapılan arkeolojik kazılar sırasında Nahçıvan'daki Tunç çağına ait yerleşimlerden daha fazla ok ve mızrak uçları tapıldığından bunların sayına daha net belirlemek zordur. Yapılan ilmi araştırma şunu kanıtlıyor ki, ok ve mızrak uçları M.Ö. IV-I bin yıllarda Nahçıvan'da daha yaygındır. Hançerler ise az-toplam yirmi bir adet bulunmuştur. Tunç döneminde metalürji ve metal işleme alanlarında oluşmuş değişiklikler Nahçıvan'da hançerler, ok ve mızrak uçlarının yapılmasında kendini aydın gösteriyor. Şu dönemde Nahçıvan sanatçıları tarafından hançerler, ok ve mızrak uçlarının yapılmasında **kesme, inkrustasiya, basma, dökme, dövme teknik yöntemler** kullanılmıştır. Metalürji sanatında yeni ortaya çıkmış basma ve hatemkarlık (inkrustasiya) teknik yöntemlerinin kullanılması sonucunda tüm Kafkasya'da olduğu gibi Nahçıvan'da da, üretilen metal eşyaların üzerinde yeni tarif biçimleri, çeşitli süjetli kompozisyonlar oluşmuştur.

Basma yöntemi ile hazırlanmış metal süs eşyaları (göğüs süsleri, düğmeler, asmalar vb.) gibi hançerler, ok ve mızrak uçları da farklı biçimde yapılmıştır. Bunların daha parlak ve kaliteli olması önem taşımıştır.

Kesme yöntemi ile hazırlanmış hançerler, ok ve mızrak uçları basma yöntemi ile olanlardan farklı biçimde düzeltilmiştir. Bunların üzerlerinde kesici aletin yardımı ile çekilmiş kontur hatlar ek olarak işlendiğini gösteriyor.

Dökme yöntemi ile hazırlanmış hançerler, ok ve mızrak uçları daha basit olsa da, diğer yöntemlerden farklı olarak çok yönlü ve yoğun karakter taşımıştır. Dökme yöntemi ile metal eşyaların hazırlanması sırasında hiçbir ek çalışmalar yapılmamıştır. Belirli sıcaklıkta eriyen metal tabaka sıvı haline geldikten sonra özel kalıplara dökülmüştür. Hangi yöntemlerle yapılmasından aslı olmayarak elde edilen hançerler, ok ve mızrak uçlarının üzeri kil kaplarda olduğu gibi genellikle geometrik ornamentlerle nakışlanmıştır. Ayrıca nebati ve zoomorf ornamentlerden, amblem ve sembolik desenler de kullanılmıştır.

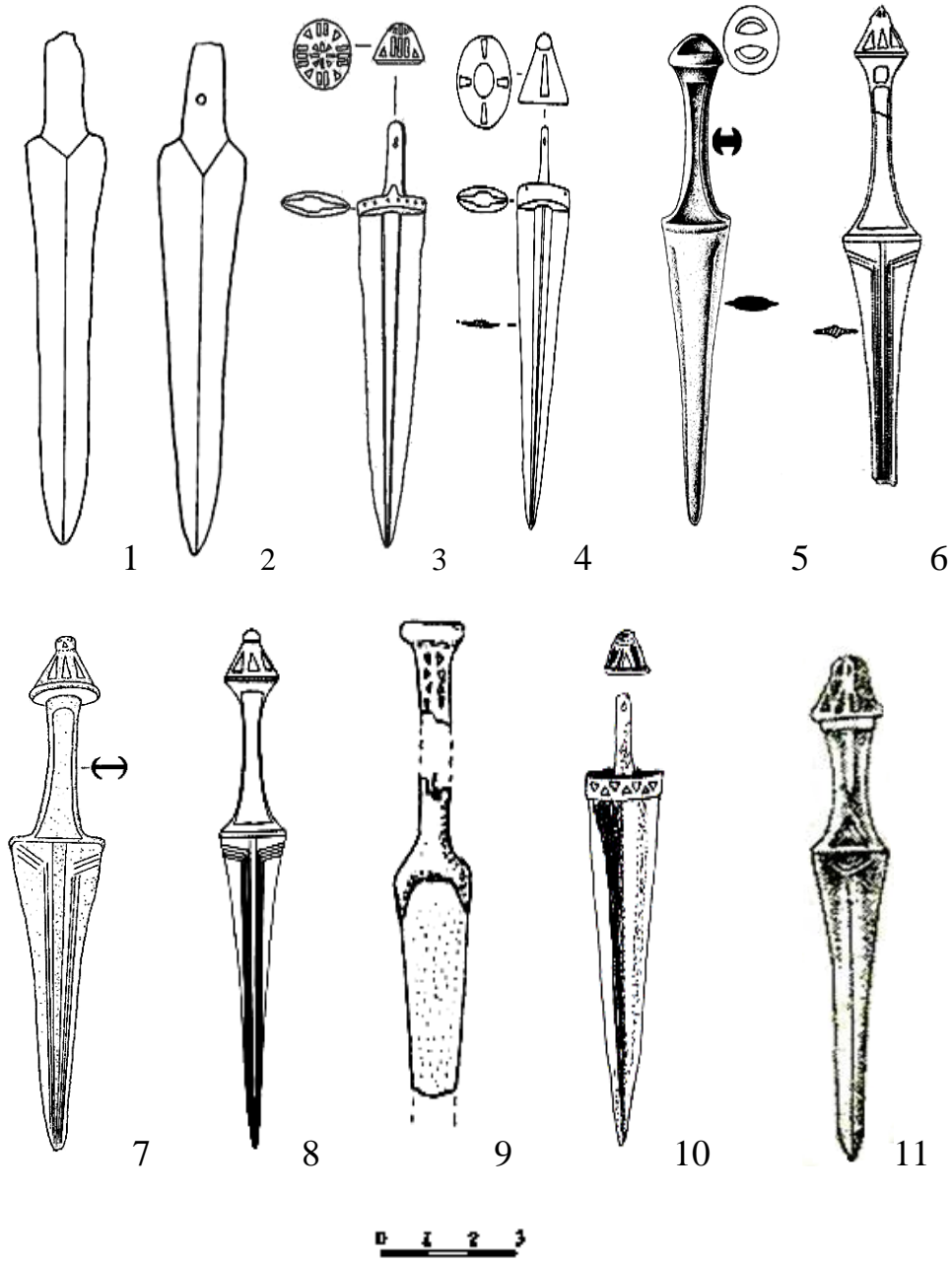
Geometrik, zoomorf ornamentler eski aşiretlerin dini ideolojik görüşleri ile bağlantılı teşkil ediyor. En çok kullanılan geometrik desenler düz, kırık, dalğavari hatlar, üçgenler, dördgen olmuştur. Bunlar basit ve karmaşık biçimde yapılmıştır. Basit geometrik desenler içerisinde düz, kırık, dalğavari hatlar avantaj teşkil etmiştir. Geometrik ornamentlerden farklı olarak zoomorf ornamentler hayvançılığa bağlantılı teşkil ediyor.

Yapılan ilmi araştırma onu kanıtlıyor ki, Tunç çağında Nahçıvan'ın eski sanatçıları tarafından hançerler, ok ve mızrak uçları çeşitli biçimde yapılmıştır. Bunların bir kısmı yerli kültüre aittirler, bir grup maddi kültür örnekleri ise komşu aşiretlerin kültürüne ait özellikler taşıyor. Bunların çeşitli nakışlarla süslemesinde insanların sanatkarlık yeteneği ile yarı sıra

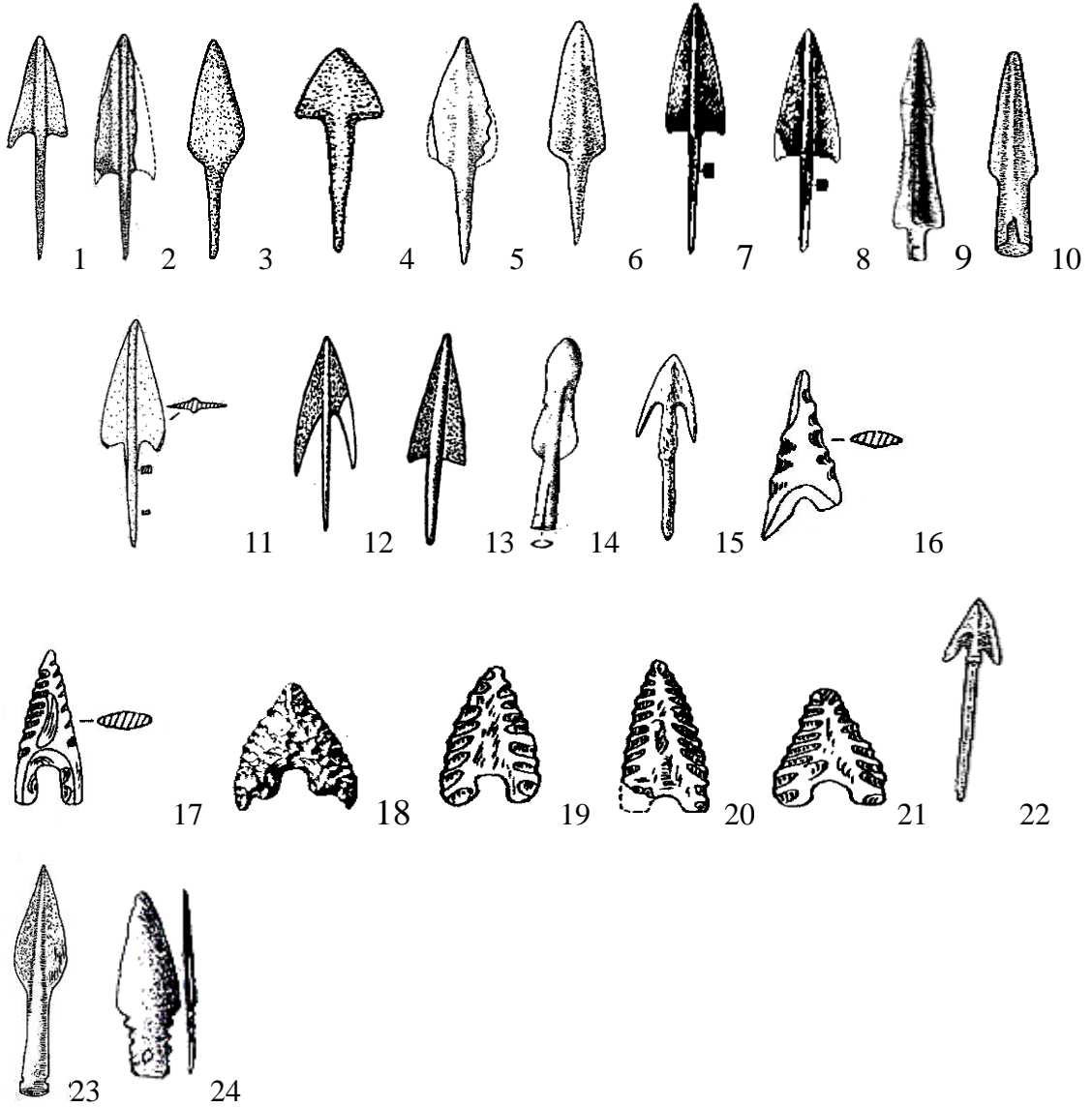
olarak dini-ideolojik görüşümleri de önemli yer tutmaktadır. Arkeolojik yerleşimlerde bulunmuş Hocalı-Gedebey, Ön Asiya grup hançerler Tunç çağında Nahçıvan'ın eski çiftçi-hayvancılık aşiretlerinin Azerbaycan, Güney Kafkasya ve Ön Asya toplulukları ile yakın ekonomik-kültürel ilişkilerinin olduğunu kanıtlıyor.

Kaynakça

- Aliyev, V.H. (1977). Azerbaycan'da Tunç Çağının Boyalı Kaplar Kültürü. Bakü, Bilm.
- Aliev, V.Q. (1991). Kultura Epohi Sredney Bronzi Azerbaydjana, Bakü, Bilm.
- Aslanov, Q.M., Vaidov R.M., İone Q.İ. (1959). Drevniye Minkeçaur. Bakü, AN Azerb. SSR.
- Aslanov, Q.M., İbraqimov B.İ., Kaşkay S.M. (2003). Drevniye Nekropolı Xaraba-Gilana. Bakü, Bilm.
- Avşarova, İ.N. (2007). Hocal-Gadabey Külturu Aşiretlerinin Tunc Memulatlari (M.Ö. XIV-VII yüzyıl). Bakü, Nurlan.
- Bahşaliyev, V.B. (2006). Ordubad İlçesinin Bist Köyü Etrafında Son Tunç ve Erken Demir Çağına Ait Anıtlar, Nahçıvan Öyretmenler İnstititusunun Haberleri, № 2 (6), s. 81–85.
- Bahşaliyev V.B. (2002). Gemikaya Tesvirlerinin Poetikası. Bakü, Bilm.
- Bahşaliyev, V.B. (2002). Nahçıvan'ın Erken Demir Çağı Kültürü. Bakü, Bilm.
- Djafarov, Q.F. (1984). Svyazi Azerbaydjana so Stranami Peredney Azii v Epoxi Bronzi i Ranneqo Jeleza. Bakü, Nauka.
- Halilov, C.E. (1959). Batı Azerbaycan'ın Tunç Çağı ve Demir Çağının Başlarına Ait Anıtları, Bakü, Azerbaycan SSR EA.
- Halilov, T.F. (2008). Kumluk Nekropolundan Bulunmuş Tunc Hancerler. AMBA Nahçıvan Bölümünün Haberleri, № 1, s. 117–121.
- Habibullayev, O.A. (1959). Kültepede Arkeolojik Araştırmalar. Bakü: Az. SSR EA.
- Hanifi, B. (2005). Urartu Silahları: Kılıc, Hancer ve Bıçaklar Doktora Tezisi. Van 2005, 211 <http://www.belgeler.com>
- Kaziyev S.M. (1951). O Nekotorix Tipax Orujiya Iz Minkeçaura, MKA, Bakü, AN. Az SSR, t. II, s. 5-30.
- Kozenkova, B.İ. (1982). Tipoloqiya I Xronoloqiçeskiya Klassifakçiya Predmetov Kobanskoy Kulturi. Moskva, Nauka.
- Mahmudov F.R., Kesamanli Q.P. (1974). Drevniyem Nekropole Bliz Lenkorani. AN Az SSR, № 3, s. 47-56.
- Muradova, F.M. (1979). Kobustan Tunc Döneminde. Bakü, Bilim.
- Munçaev, R.M. (1975). Kavkaz Na Zare Epohi Bronzi. Moskova, Nauka.
- Markovin, V.İ., Mungaev R. M. (2003). Severniy Kavkaz. Moskva, Nauka.
- Novruzlu, E.İ., Bahşaliyev, V.B. (1992). Şahbuz İlçesinin Arkeolojik Anıtları, Bakü, Bilm.
- Novruzlu, E.İ., Bahşaliyev, V.B. (1993). Culfa İlçesinin Arkeolojik Anıtları. Bakü, Bilm.
- Nerimanov, İ.H. (1958). Genceçay İlçesinin Arkeolojik Anıtları. Bakü, Az SSR EA.
- Okladnikova, E.A. (1981). Petroqlifi Sredney Katuni. Novosibirsk, Nauka.
- Patapov, L.P. (1978). Drevnetyurkskie Çerti Poçitania Neba I Sayano-Altayskix Naradov. Etnoqrafiya narodov Zapadnoy Sibiri i Altaya. Novosibirsk.
- Pokrebova, M.N. (1984). Zakavkazskie I Eqo Svyazi S Peredney Aziey V Skifskoe Vremya. Moskova.
- Stebleva, İ.V. (1972). K Rekonstrukcii Drevnetyurkskoy Mifoloqiçeskey Sistemi. Tyuroloqiçeskiy sbornik 1971, Leninkrad.
- Seyidov, A.K., Bahşaliyev, V.B., Novruzlu, E.İ., Babayev, V.M. (1995). Nahçıvanın ve Babek İlçesinin Arkeolojik Anıtları. Bakü, Azerbaycan.
- Texov, B.V. (1957). Pozdnebronzovaya Kultura Liaxovskoqo Basseyna. Stalinir: Qosizdat, Yuqa Osetii.

Tab I. Hancerler. (1, 3, 4- Kolanı; 2-Kızılburun; 5-Muncuklutepe; 6,7- Kumluk; 8-Boyahmed; 9-Culfa; 10-Haçbulak; 11-Mingeçevir)

Tab II. Ok ve mızrak uçları (1, 2, 3, 4, 10- Kızılburun; 5, 6-Cilfa; 7, 8, 14, 15-Muncuklutepe; 11, 15, 16-Sarıdere; 12, 18-Şahtahtı; 20, 21, 2, 23-Kolanı; 22, 23, 24-Genceçay)